

ISSN 1609-8595

НАУКОВО-МЕТОДИЧНИЙ ЖУРНАЛ

НЕПЕРЕРВНА ПРОФЕСІЙНА ОСВІТА: ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА

II

2011

Київський університет імені Бориса Грінченка
Благодійний фонд імені Антона Макаренка

НЕПЕРЕРВНА ПРОФЕСІЙНА ОСВІТА: ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА

У НОМЕРІ:

- Теоретико-методологічні проблеми неперервної професійної освіти
- Філософія неперервної освіти
- Неперервна музична освіта: теорія і методика
- Неперервна професійна освіта за кордоном
- Освітологія – новий науковий напрям інтегрованого пізнання неперервної освіти
- Методика навчання іноземних мов майбутніх фахівців
- Психологія неперервної професійної освіти

Засновники:
Київський університет імені Бориса Грінченка
Благодійний фонд імені Антона Макаренка

*Науково-методичний журнал видається
з благодійною метою і розповсюджується
безкоштовно*

Реєстраційне свідоцтво
Серія KB №17845-6695 ПР

ISSN – 1609-8595

Адреса редакції:
04212, м. Київ, вул. Тимошенка, 13-б,

Телефони:
Головний редактор:
(044) 426-84-05 (Київ)
E-mail: Ndl.osv@kmpu.edu.ua
Заступник головного редактора:
(044) 272-15-83 (Київ)

Підписано до друку 21.10.2011р.
Формат 60×84/8. Гарнітура «Times».
Папір офсетний. Ум. друк. аркушів 16,5.
Тираж 300. Замовлення №

Видавництво ВП «Едельвейс»
E-mail: vpedelveis@ukr.net

Головний редактор
Світлана СИСОЄВА

Людмила ХОРУЖА (заст.гол.ред.),
Ольга БЕЗПАЛЬКО,
Валентина БОБРИЦЬКА,
Сергій БОЛТІВЕЦЬ,
Дмитро ДЗВІНЧУК,
Станіслав КАРАМАН,
Людмила КОЗАК (відп.секретар),
Галина ЛОЗКО,
Надія КУДИКІНА,
Ольга ЛОЗОВА,
Світлана МАРТИНЕНКО,
Віктор ОГНЕВ'ЮК,
Ольга ОЛЕКСЮК,
Неоніла ПОБІРЧЕНКО,
Петро САУХ,
Оксана СЕРГЄЄНKOVA,
Микола СТАДНИК,
Тамара ЯЦЕНКО

Комп'ютерний набір:
Ольга Кузьменко

Рекомендовано до друку рішенням Вченої ради Київського університету імені Бориса Грінченка
від 22 грудня, протокол № 14

ББК 74; 88
Н 34
УДК 37

Неперервна професійна освіта: теорія і практика // Науково-методичний
журнал. – 2011. – Випуск 2. 140 с.

Науково-методичний журнал з проблем філософії, теорії і практики неперерв-
ної професійної освіти адресовано науковцям, студентам, викладачам вищих на-
вчальних закладів, магістрантам, аспірантам, докторантам, слухачам системи піс-
лядипломної освіти, усім, хто цікавиться проблемами філософії, педагогіки і пси-
хології неперервної професійної освіти.

Журнал «Неперервна професійна освіта: теорія і практика» включено ВАК Укра-
їни до переліку наукових фахових видань України, в яких можуть публікуватися
результати дисертаційних робіт на здобуття наукових ступенів доктора і кандида-
та наук з психології та педагогіки (Бюлетень ВАК України № 9, 2002 р., Додаток
до постанови президії ВАК України від 12.06.2002 р. №1-05/6; наказ ВАК України
від 25 червня 2011 р. №626 бюлетень ВАК України №8 2011).

ЗМІСТ

Частина 1

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ НЕПЕРЕРВНОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ

Ніна БАТЕЧКО

Професійна підготовка викладачів вищої школи: теоретичний аспект 6

Олена БІНИЦЬКА

Професійна підготовка майбутніх керівників навчальних закладів до інноваційної економічної діяльності: напрями дослідження 12

Ольга СЕРГЕСВА

Науковий тезаурус проблеми освіти дорослих: теоретичний аналіз 16

Лілія ЛИТВИН

Наслідування як основний метод навчання у Вальдорфській дошкільній освіті . . 25

Частина 2

ФІЛОСОФІЯ НЕПЕРЕРВНОЇ ОСВІТИ

Дмитро ДЗВІНЧУК

Розвиток освіти як суспільної цінності: історико-філософський дискурс 31

Петро САУХ

Концепція міжкультурної взаємодії суб'єктів освітнього процесу доби постмодерну та її стратегічні цілі. 36

Людмила ОВСЯНКІНА

Філософія євроінтеграції у розвитку сучасної освіти України: проблеми та перспективи. 41

Наталія РАДЧЕНКО

Філософія освіти як навчальна дисципліна: українські реалії 45

Ольга КУЗЬМЕНКО

Цілі, цінності та ідеали вищої освіти у часових трансформаціях 49

Частина 3

НЕПЕРЕРВНА МУЗИЧНА ОСВІТА: ТЕОРІЯ І МЕТОДИКА

Ольга ОЛЕКСЮК

Антропологічні виміри духовності в контексті розвитку філософсько-педагогічної думки 54

Ольга ЛЯШЕНКО

Художня інтерпретація творів мистецтв в теорії та практиці наукового аналізу . . 58

Наталія ПОПОВИЧ

Професійно-особистісний досвід майбутнього вчителя музики як основа його фахової компетентності 64

Марія ТКАЧ

Естетичний аналіз музичного твору як засіб інтеграції мистецьких дисциплін. . . 69

Частина 4**НЕПЕРЕРВНА ПРОФЕСІЙНА ОСВІТА ЗА КОРДОНОМ**

Віталій КУРИЛО, Галина ЩУКА

Становлення системи вищої професійної туристичної освіти
в республіці Білорусь 74

Світлана ШАНДРУК

Проблема професійної підготовки вчителів у США в порівняльній педагогіці 80

Наталя ВОЄВУТКО

Педагогічна інтернатура як складова професійної підготовки фахівців
в республіці Кіпр 85**Частина 5****ОСВІТОЛОГІЯ – НОВИЙ НАУКОВИЙ НАПРЯМ ІНТЕГРОВАНОГО ПІЗНАННЯ
НЕПЕРЕРВНОЇ ОСВІТИ**

Юлія ДАЦЕНКО

Освітлогічні акценти освітньої політики 91

Частина 6**МЕТОДИКА НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ**

Тамара КОВАЛЬ, Олександр ЩЕРБИНА

Реалізація технологій дистанційного навчання іноземних мов з використанням
навчального середовища Moodle 97

Поліна АСОЯНЦ, Тетяна БЕЛЕНЬКА

Організація дистанційного курсу англійської мови для самостійної роботи
майбутніх економістів 105

Анжела ЧУФАРЛІЧЕВА

Вимоги до написання текстів англомовних
мультимедійних презентацій 110**Частина 7****ПСИХОЛОГІЯ НЕПЕРЕРВНОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ**

Неоніла ПОБІРЧЕНКО

Психолого-педагогічні основи цільового розвитку професійних орієнтирів в учнів
загальноосвітніх навчальних закладів 117

Оксана СЕРГЄЄНKOBA

Професійна підготовка педагогів: досвід міждисциплінарного дослідження 122

Інна ФОРНОЛЯК

Психологічні особливості професійно-орієнтованої вікової динаміки 126

Світлана ГЕРАСІНА

Психологічні особливості розвитку партнерської взаємодії
у майбутніх педагогів 131**Інформація 136****Наші автори 138**

ЧАСТИНА

7

ПСИХОЛОГІЯ
НЕПЕРЕРВНОЇ
ПРОФЕСІЙНОЇ
ОСВІТИ

ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА ПЕДАГОГІВ: ДОСВІД МІЖДИСЦИПЛІНАРНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ

Стаття присвячена аналізу сутності й змісту професійної підготовки педагогів. Висвітлено нагальність реформування системи освітнього простору з позицій особистісно орієнтованого, індивідуалізованого, диференційованих підходів тощо.

Ключові слова: професійна підготовка педагогів, реформування освіти, особистісно орієнтована система підготовки.

Статья посвящена анализу сущности и содержания профессиональной подготовки педагогов. Отражена необходимость реформирования системы образовательного пространства исходя из позиций личностно ориентированного, индивидуального, дифференцированного подходов.

Ключевые слова: профессиональная подготовка педагогов, реформирование образования, личностно ориентированная система профессиональной подготовки.

The article is devoted the analysis of essence and maintenance of professional preparation of teachers. The necessity of reformation of the system of educational is reflected coming from positions personality, individual approaches.

Keywords: professional preparation of teachers, reformation of education, personality system of professional preparation.

Проблема професійної підготовки молоді до майбутньої педагогічної діяльності не вичерпується характеристикою зовнішніх впливів середовища та визначенням професійно значимих якостей учителя. Вивчення людини в діяльності дозволяє найбільш повно і в достатній мірі розкрити причинно-наслідкові зв'язки, що зумовлюють її взаємодію з професією у конкретних соціальних, економічних, інформаційно-технологічних умовах. Це дає підґрунтя у визначенні відношень суб'єкта до себе, до інших людей, до об'єктивної реальності; стає можливим оцінити знання, уміння, навички, які забезпечать успішну професійну кар'єру; актуалізуються прогнозувальні аспекти у спрямованості суб'єкта професійної діяльності, уникненні та профілактиці професійних криз та деформацій.

Проблеми діяльності вищої школи, її спрямованості на підготовку педагогічних кадрів нової формації розв'язуються у працях В.Г.Кременя, І.Д.Беха, С.У.Гончаренка, Н.В.Кузьміної, С.Д.Максименка, В.А.Семиченко,

О.В.Сухомлинської, О.Г.Солодухової та інших вчених.

Сучасні підходи до проблеми створення ефективної системи професійної підготовки, розробки методології педагогічної майстерності і сучасних технологій підготовки майбутнього учителя, формування особистості сучасного учителя позначені у наукових працях Е.О.Помиткіна, С.О.Сисоєвої, М.М.Солдатенка, М.П.Лещенко, О.С.Падалки та інших. Певний інтерес викликають праці О.А.Дубасенюк, Л.М.Карамушки, В.О.Моляко, В.В.Рибалки, Т.С.Яценко, що пов'язані з проблемою професійної придатності як сукупності психологічних і психофізіологічних особливостей людини.

Зупинимось на тому, на що орієнтована студентська молодь в умовах взаємодії педагога й учня та оцінювання його з боку держави. Через кризу й складність перехідного часу сьогодення спостерігається не розпад, а навпаки, повне збереження і навіть посилення державної моделі освіти. Хоча держава безпосередньо не готує молодь до успішної життєдіяльності за

умов ринку, проте контрольне та програмне забезпечення підготовки фахівців вона залишає за собою. Держава бере на себе функції того, хто визначає власне за особистість, яка освіта їй потрібна і платить тим, хто надає цю “правильну” державно визначену освіту.

Однією з причин, чому вища школа не готує випускників для успішної роботи в школі за умов конкурентної економіки, є активне втручання держави в професійну підготовку майбутніх учителів, хоча це не підтверджено необхідними матеріальними ресурсами. Це призводить до консервування індивідуально-особистісного потенціалу як самих учасників освітнього процесу, так і розвитку освіти взагалі. У молоді недостатньо розвивається критичне ставлення до самих себе, вони втрачають здатність бачити себе очима інших, набувати досвіду в організації власної професійної діяльності. Зусилля індивідумів не можуть змінити становище, якщо на загальній відсутній рівень знань, на якому ґрунтується високий професіоналізм фахівців освіти в суспільстві, й які забезпечують розвиток освіти в цілому. Тож цей розвиток має здійснюватися на засадах грамотних, розумних, оптимальних і взаємовигідних стосунків об'єкта і суб'єкта професійної освіти учителя. Отже, ще на студентському етапі потрібно ставити завдання формування професійної індивідуальності. Підкреслимо, що основним процесом має бути не перерозподіл територій, впливів на молодь, не протистояння “таборів” в освіті, а світова і європейська інтеграція. Викликом XXI ст. стає пошук варіантів партнерства, мирного співіснування освіти з різними культурними, політичними, релігійними, етнічними явищами, подолання світових екологічних проблем. Цього треба вчитися. Адже перед країнами постали проблемні питання, на які немає відповіді. І тільки бажання зберегти себе і досягнути кращого рівня життя спонукає вчених різних наук і професійних шкіл до пошуку нових методологічних основ, які стануть виходом із кризових становищ та сприятимуть професійно визначеному поступу суспільства.

Сучасна психолого-педагогічна наука ставить проблеми дослідження професійної діяльності від моменту вибору особистістю професії і до завершення кар'єрного поступу в ній. Це

питання професійного самовизначення і становлення професіонала; професійного навчання, готовності і здатності; професійної адаптації, росту, криз, деформацій; безпеки професійної праці та високої її результативності в галузевих межах тощо. Слід зазначити, що розкриття змістовної сутності соціально-особистісної взаємодії починається з тлумачення людини як особистості, що наділена певною соціальною якістю і яка виявляється у її діяльності. Соціальна якість особистості об'єднує наступні ознаки: соціально визначена мета, соціальний статус і роль, соціальні норми і цінності, рівень освіти і спеціальна підготовка тощо. Разом з тим, щоб пояснити поведінку суб'єкта праці в процесі професійної діяльності, необхідно розуміння закономірностей й тенденцій формування, перетворення, змін професійної спрямованості з певними компонентами (інтересами, мотивами, ціннісними орієнтаціями, установками, вольовими якостями); знання механізмів перебігу психічних процесів; враховування індивідуально-типологічної своєрідності проявів психічної діяльності у поведінці і діяльності особистості.

Підтвердженням описаного стає позиція Е.Фромма, згідно якої людську природу можна спостерігати у взаємозв'язках і взаємозалежностях соціально-економічних, психологічних та ідеологічних факторів. Вчений відмічає унікальну здібність людини вирішувати свої проблеми через особливу роль орієнтації у специфічних відношеннях з оточуючим світом. За посередництва орієнтацій людина вступає у відношення зі світом і визначається суть її характеру. При цьому, характер являє собою сукупність всіх або деяких орієнтацій, при умові одної домінуючої.

Е.Фромм пропонує умовно розмежувати різні орієнтації – “плідна й неплодотворна” – на основі того, що кожна людина по-своєму сприймає середовище, в якому живе, взаємодіє, мислить, переживає тощо. Плідність розглядається Е.Фроммом як реалізація людиною потенційних сил, як спосіб реакції і орієнтації по відношенню до оточуючого і до самого себе. За такої орієнтації у людини переважно діють установки чесності, наполегливості, вірності, любові, загальної позитивної спрямованості на людину. Неплодотворна орієнтація ха-

рактизується авторитетністю, владністю, захищеністю, маніпулюванням, загрозливістю у стосунках, конфліктністю тощо. Разом з тим, у поведінці людини простежується взаємодоповнення та взаємопроникнення орієнтацій. Різні орієнтації можуть по-різному діяти в матеріальній, емоційній, мисленнєвій, вольовій сферах діяльності, тому це слід враховувати в аналізі взаємодії об'єктивних ситуацій і людини. На нашу думку, описане є важливим фактом у з'ясуванні специфіки педагогічної діяльності в цілому, і особистості учителя в ній, зокрема.

Сучасна система освіти підтверджує взаємопроникнення об'єктивних впливів середовища та суб'єктивного їх сприйняття й відповідного діяння. Реформування вищої освіти не стоїть осторонь від таких процесів. Професійна підготовка спеціалістів різних професій у змісті своєї місії покладається на той принцип, що суб'єктивність, суб'єктивний підхід, суб'єктивне відношення органічно властиве пізнанню, поведінці, відношенням особистості студента до життєвої дійсності, являють собою закономірний прояв їх індивідуальності, особистісних суджень, власної точки зору на основі певних установок, накопичених знань, досвіду, системи цінностей тощо.

Слід зауважити, що неможливо виявити об'єктивне, не оцінюючи і не пізнаючи суб'єктивного. Одностороннє вивчення змісту, засобів, умов, функцій певного виду праці є лише об'єктивним орієнтиром вивчення професійної діяльності. Разом з тим, це дає можливість розуміти сутність самого суб'єкта професійної діяльності як регулятора поведінки і відношень об'єктивній реальності. За такого підходу розуміється сутність суб'єкта праці як особистості і як професіонала, а суб'єктивне відображення людиною об'єктивної дійсності є регулятором її поведінки і діяльності.

Суб'єктивне відображення реальності завжди індивідуальне, тому, за словами Б.Ф.Ломова, психологія має займатися вивченням діяльності індивідів, індивідуальною діяльністю, а потім вже її проявами у сумісній професійній діяльності людей. Дане питання доцільно вивчати з використанням знань законів про розвиток суспільства, про механізми їх дій, форми проявів, результати впливів, соціальні закономірності груп тощо. З такої пози-

ції суб'єкт професійної діяльності визначається за такими ознаками: соціальною метою діяльності, соціальним статусом і роллю, нормами і цінностями, рівнем фахової освіти і спеціальною підготовкою, тощо. Ці характеристики в певній мірі зумовлюють активізацію психічних і психофізіологічних процесів, особистісних якостей, емоційно-вольової регуляції та ін., що є показниками професійної готовності особистості до реалій життєдіяльності.

Дослідження психологічних засад професійного навчання студентів здебільшого спрямовано на виявлення реальних дій суб'єкта діяльності. Водночас, прогнозування організаційних форм підготовки фахівців для освіти, яке неперервно технологічно ускладнюється, ще не набуло необхідної гостроти. Адже впровадження нових методологічних технологій, як уже зазначалося, вимагає від студентів зростаючої здатності формулювати та вирішувати нестандартні педагогічні завдання. В останньому йдеться про масовість здібностей, а не лише про індивідуальні, які не можуть мати великого впливу на процес підготовки. Ускладнені вимоги спроможні виконати учасники професійного навчання як носії професійної здатності впроваджувати інновації в зміст і методи навчання.

Доведено, що пріоритетною в психолого-педагогічній науці є проблема взаємозв'язку всіх суб'єктів професійного навчання: тих, які його організовують, які втілюють його вимоги, і тих, хто користується його результатами. Методологічно грамотні суб'єкти професійного навчання є носіями здібностей рефлексивного оцінювання ефективності процесу професійної діяльності. Їхні здібності виявляються в індивідуальній професійній здатності критично себе відтворювати, здійснювати власну діяльність всупереч соціальним змінам і викликам непередбачених ситуацій.

Сучасному учителеві потрібно володіти не тільки базовими знаннями з психології, педагогіки, методик викладання навчальних дисциплін, а й технологією їх ефективного застосування. Для цього йому потрібні знання з економіки, професійної психології, комунікативних систем, і, навіть, сфери реклами та іміджу. Адже від цього залежить те, як сприйматимуть учителя в соціальному середовищі.

Оскільки мета освітніх реформ — це зміна філософії і методології педагогічної освіти та реформування її змісту, то її інструментом є учитель, який готовий сприймати зміни і впроваджувати їх у своїй діяльності. Аналізуючи основні орієнтири професійної підготовки учителів в межах системного підходу, нами враховувалися психологічні ознаки педагогічної праці як дослідницькі елементи взаємовідповідності особистості студента і педагогічної професії з визначенням рівня усвідомлення студентами соціальної реальності і свої ролі у професійному середовищі. Це наступні ознаки:

- соціальна цінність результату праці,
- усвідомлене досягнення соціальної мети, свідомий вибір або створення власних засобів діяльності,
- усвідомлення виробничих залежностей, міжособистісних професійних стосунків.

В цілому, названі ознаки являють систему наукового пізнання з вивченням горизонтальних і вертикальних зв'язків, що дозволяють дослідити суб'єкта праці як складну динамічну функціональну систему.

На нашу думку, доцільною є опора нашого аналізу на дослідження Маркової А.К., як розкриває проблему особистості у професії, виділяє особливості її мотивації, систему спрямованостей, ціннісні орієнтації, сенс праці для самої особистості. Як необхідну умову розкриття проблеми професійного становлення особистості вчена визначає взаємозв'язок мотиваційної і операційної сфер професійної діяльності особистості за наступними критеріями:

- об'єктивні і суб'єктивні (відповідність професії вимогам самої особистості, її мотивам, схильностям інтересам);
- результативні (позитивні якісні зміни у розумовому і особистісному розвитку);
- нормативні (засвоєння норма, правил, еталонів професії), рівень професійного розвитку (певні знання, уміння, навички, потенціал);
- професійна освіченість (готовність до неперервності освіти);
- соціальна активність (готовність до реформування, змін у професійній діяльності, підняття престижу професії тощо) [163].

Підсумовуючи існуючі наукові тенденції щодо професійної підготовки особистості, аналіз наукової літератури, наш досвід дозволили

умовно констатувати відношення суспільства до професійної освіти у наступних альтернативних аспектах. По перше, професійна освіта розуміється як самостійна мета особистості, заради якої вона вчиться. Освічена людина при цьому та, яка продовжує навчання протягом усього життя, є інтелектуально активною, отримує задоволення від пізнавальної напруги тощо. Другий аспект полягає у тому, що професійна освіта виступає засобом досягнення певних результатів. Знання людини — це та основа, яка робить її діяльність і майбутню працю ефективною, особистісно значимою і суспільно корисною. В узагальненому вигляді професійна педагогічна освіта саме так і характеризується. Тому і реформування системи освіти у великій мірі спрямовується до тенденцій особистісно спрямованого професійного навчання, індивідуального підходу, особистісно орієнтованого змісту професійної підготовки тощо.

Література

1. Андрієвська В.В. До проблеми розуміння та інтеграції особистістю свого професійного розвитку // Творча спадщина Г.С.Костюка та сучасна психологія: До 100-річчя від дня народження Г.С.Костюка: Матеріали III з'їзду Тов. психологів України. — К., 2000. — С.7
2. Вайзер Г.А. Професионал: смысл жизни и акме // Общество и безопасность, 2001. № 1. С.78-79
3. Максименко С.Д., Щербан Т.Д. Професійне становлення молодого вчителя. — Ужгород: Закарпаття, 1998. — 106 с.
4. Рибалка В.В. Особистість як суб'єкт творчої трудової діяльності та професійного становлення// Професійна освіта: педагогіка і психологія. — 2000. - №2. — С.267 — 276.
5. Сисоева С.О. Особистісно орієнтовані технології у професійній підготовці майбутніх фахівців/ С.О.Сисоева// Кримські педагогічні читання: Матеріали міжнарод. наук. конф., 2000р., 12-17 вересня. — Х.: НТУ "ХП", 2001 — С.297-308.

Стаття надійшла до редакції 04.11.2011